

Grønlandske efterskoleelever i Danmark

af Sigurd Gudiksen

Baggrund

Igennem 1960'erne var der inden for den grønlandske folkeskole en stadig stigende interesse for videregående skolegang i 8., 9. og 10. klasse på frivilligt grundlag. Baggrunden herfor var bl. a. – som i Danmark – samfundsudviklingen, der gjorde det stadig vanskeligere for de unge at påbegynde et læreforhold eller en erhvervsuddannelse efter kun syv års skolegang.

Trods oprettelsen af en række 8. og 9. klasser ved byskolerne i Grønland var det imidlertid ikke muligt at imødekomme alle unge, som ønskede skolegang ud over de syv lovhjemlede undervisningsår.

Der var mangel på normalklasseværelser, kostskolepladser og lærerboliger.

Man etablerede da så tidligt som i 1964–65 et forsøg med placering af 80 unge grønlandere på efterskoler i Danmark, og dette forsøg udvidedes i 1965–66 til at omfatte 150 elever. Hele spørgsmålet om skolegang i Danmark for grønlandske elever, der ansøgte om et 8. og 9. skoleår, blev drøftet af Landsrådet for Grønland under forårs-samlingen 1966. Landsrådet gik positivt ind for sagen.

Sigurd Gudiksen, som har skrevet denne artikel, har været ansat i det grønlandske skolevæsen siden 1954. 1964 udnævnt som skoleinspektør. Har gjort tjeneste i Egedesminde, Qutdligssat, Godthåb og Sukkertoppen. Fra 1975 skoleinspektør for de grønlandske kostskoler i Danmark.

Store årgange i slutningen af 60'erne
I slutningen af 1960'erne og de nærmest følgende år mærkede man for alvor presset fra de store fødselsårgange inden

for elevgruppen over undervisningspligtig alder, og da kollegie- og normalklasssekapaciteten i Grønland stadig ikke kunne følge med, forøgedes antallet af grønlandske efterskoleelever i Danmark efterhånden væsentligt.

Følgende oversigt viser det årlige antal elever på efterskole/ungdomsskoleophold i Danmark 1970–1976:

1970–71	580 elever
1971–72	600 elever
1972–73	800 elever
1973–74	750 elever
1974–75	640 elever
1975–76	530 elever
1976–77	420 elever

Varigheden af de enkelte elevers ophold i Danmark har hidtil været 2–3 år.

Fra 1973–74 har der vist sig stigende politisk interesse for at sikre de flest mulige elever et ubrudt skoleforløb i Grønland. Følgelig har skolevæsenet i takt med, at lokalesituationen har bedret sig, oprettet 8./9. klasser ved en række mindre by- og bygdeskoler, og man har udnyttet alle foreliggende muligheder for at øge antallet af kostskolepladser i Grønland. Resultatet af disse bestræbelser kan aflæses af den anførte oversigt. Det ses, at man i indeværende skoleår arbejder med et grønlandsk elevhold i Danmark, der kun er halvt så stort som elevholdet for fire år siden.

Administration af skoleordningen

Igennem årene 1964–1975 blev de grønlandske elevers efterskoleophold i Danmark direkte varetaget af Ministeriet for Grønland, idet dog daglig administration og elevtilsynet var delegeret til

ministeriets undervisningsinspektør, som blev bistået af et antal tilsynsførende lærere, alle med grønlandserfaring.

Fra august 1975 er der imidlertid sket en ændring i disse administrationsforhold. De grønlandske elever på videregående skolegang i Danmark henhører nu direkte under det grønlandske skolevæsen, d. v. s. Skoledirektionen for Grønland, og den daglige ledelse af dette område varetages af en skoleinspektør, som er direkte ansvarlig over for skoledirektion og skoledirektør.

Hvor er eleverne anbragt?

De grønlandske elever, hvoraf hovedparten aldersmæssigt er mellem 16–18 år, er dels placeret på fire kostskoler, udelukkende med grønlandske elever, dels på enkelte kostpladser på en række danske ungdomsskoler.

Disse pladser udnyttes sædvanligvis af grønlandske elever, som har behov for en „sidste afpudsning“ med hensyn til det danske sprog, men som dog behersker dette sprog så godt, at de kan indgå naturligt i samværet med de danske elever.

De grønlandske elever på danske ungdomsskoler får regelmæssigt besøg af tilsynsførende lærere, som bistår eleverne med løsning af eventuelle personlige og skolemæssige problemer.

På de fire grønlandske kostskoler i Danmark er der plads til ca. 240 elever. Det drejer sig om:

„Ellekilde“ ved Tåstrup, Sjælland,
„Almindingen“ ved Åkirkeby, Bornholm,
„Kolby“ ved Tranebjerg, Samsø, og
„Skibsby“ ved Hjørring, Nordjylland.

Elever og samtlige medarbejdere på Ellekilde.

Fot.: Sigurd Gudiksen (juni 1976).

Ellekilde:

ligger i landsbyen Torslunde, ca. 5 km fra Tåstrup. Denne skole har tidligere fungeret som efterskole for danske elever, men købtes i 1970 af Ministeriet for Grønland, som har ladet foretage en række ombygninger. Skolen har plads til 34 piger og 25 drenge.

Ellekilde er lederskole i det skoledistrikt, som udgøres af de fire grønlandske kostskoler i Danmark. D. v. s., at herfra administrerer og koordinerer den ledende skoleinspektør forskellige sagsområder såsom tilsynsarbejdet med samtlige grønlandske efterskoleelever i Danmark, elevrejser Danmark-Grønland,

budgetplanlægning, byggesager og personaleansættelser.

Almindingen:

ligger på Bornholm, fire km fra Åkirkeby. Skolen, der er udlånt til Ministeriet for Grønland af Arbejdsdirektoratet, er bygget i udkanten af en ret stor skov. Skolen råder over et areal på ca. 20 tønder land gran- og birkeskov. „Almindingen“ har plads til 36 piger og 24 drenge.

Kolby:

ligger på Samsø. Skolen er placeret i udkanten af den lille landsby, Kolby. Undervisningslokalerne er indrettet i den

tidligere kommuneskole, som kommunen nedlagde for nogle år siden.

Kollegiet, som indviedes i 1973, har plads til 32 piger og 28 drenge.

Skibsby:

ligger i det barske og smukke Vendsyssel, få km fra Vesterhavet. Nærmeste større by er Hjørring, seks km syd for skolen.

Til skolebygningerne, der tidligere anvendtes af Forsvaret, hører et stort svømmebassin, fodboldbane og et stort grønt område.

Bygningerne er – som kostskolen „Almindingen“ – opført i træ. Der er en fløj for drenge, en for piger, undervisningsfløj og spisefløj med opholdsstuer. Som på de øvrige skoler bor de fleste lærere på skolen. Den har plads til 38 piger og 31 drenge.

Hvad der foregår på de grønlandske kostskoler i Danmark

Skolerne ledes af en forstander. Desuden findes et antal lærere (8–9 på hver skole), som varetager den daglige undervisning og tager sig af eleverne i fritiden. Til alle fire kostskoler er der knyttet grønlandske lærere. Stort set alle danske lærere på skolerne har tidligere virket ved skoler i Grønland.

Hele personalet, herunder økonoma, oldfrue, køkkenmedhjælpere, pedeller og rengøringsassistenter, er indstillet på at fungere i god kontakt med eleverne.

Beboelsesfløjene rummer to, tre eller fire-mandsværelser. Eleverne sørger selv for rengøringen af deres egne værelser, badeværelser og dagligstuer.

Undervisningen på skolerne er tilrettelagt, så den svarer til den undervisning,

der gives i overbygningen i skolerne i Grønland (8.–10. klasse).

Hovedfagene er grønlandsk, dansk, regning, orientering og kristendomskundskab. Hertil kommer, at eleverne kan vælge timer inden for en lang række valgfrie fag: engelsk, maskinskrivning, håndgerning, hjemkundskab (skolekøkken), formning, sløjd, stoftryk, keramik, motorlære, fysik og matematik.

En del elever deltager desuden i ungdomsskoleundervisning i kommunale ungdomsskoler, ligesom mange elever besøger nærliggende kommunale ungdomsklubber.

Elever, der ønsker det, har mulighed for at tage såvel enkeltfags- som fuld statskontrolleret prøve efter 9. og 10. klasse. Eleverne møder med ret forskellige kundskabsmæssige forudsætninger, og det er ret almindeligt, at man tager et 11. eller 12. skoleår med for at kunne aflægge en tilfredsstillende statskontrolleret prøve.

I perioden 1970–1976 har 681 elever taget statskontrolleret prøve ved afslutningen af 9. klasse og 454 elever statskontrolleret prøve ved afslutningen af 10. klasse.

I fritiden samles eleverne gerne i dagligstuerne. Ofte blot for at sludre eller ryge en cigaret! Men der er også mulighed for at høre radio, se TV, spille bob og bordtennis eller læse bøger. Hver af skolerne har en vandrebogsamling af grønlandske bøger, udlånt fra Det grønlandske Landsbibliotek. – Når vejret blot er nogenlunde, spilles der fodbold. Med mellemrum arrangerer elevrådet bankospil, dans, filmaftener og anden underholdning.

Efterskolen Skibsby ved Hjørring.

Fot.: Thorkild Balslev.

I week-ends og korte ferier har eleverne mulighed for at besøge familie eller „week-end-plejehjem“. Har en elev ingen steder at tage hen, forsøger skolen at skaffe et plejehjem. Det er gavnligt for eleverne at komme væk fra skolen nu og da, træffe andre mennesker, få nye indtryk og få størst muligt kendskab til befolkningen og levevilkårene i Danmark.

Skolen betaler billetudgiften til en rejse pr. måned pr. elev.

Livet på en kostskole, hvor så mange mennesker skal leve samlet, nødvendiggør visse regler, for at hverdagen kan forløbe så harmonisk som muligt. De enkelte skolars regler kan afvige lidt fra

hinanden, men fælles for holdningen på alle fire skoler er, at man søger at have så få regler som muligt.

Det kan nævnes, at der er faste tider for morgenvækning, måltider, sengetid om aftenen etc.

De fleste elever finder sig tilsyneladende ret hurtigt hjemme i kammeratskabet og har heller ikke større problemer med hensyn til at honorere de krav, som livet på skolen stiller den enkelte.

Nogle elever kommer hertil på social indikation, og det viser sig ofte, at miljøskiftet har en gavnlig virkning på deres problemer. Enkelte elever kommer dog i så store tilpasningsvanskeligheder, at de selv og skolen ikke kan være tjent

*Motorlære på Ellekilde. Bilen får skiftet dæk.
Iøvrigt er det „en rigtig bil“, der kan køre.*

Fot.: Sigurd Gudiksen.

med, at opholdet fortsætter. Man må da overveje en omplacering til en anden skole – hvilket i nogle tilfælde bevirker, at elevens problemer overvindes – eller tilbagevenden til Grønland i samråd med det stedlige socialudvalg.

Relationer til Grønland

Alle vore grønlandske efterskoleelever i Danmark rejser hvert år i slutningen af juni måned hjem for at tilbringe sommerferien hos forældrene i Grønland. I årets løb har de mulighed for at følge med i udviklingen derhjemme gennem AG og eventuelle mindre grønlandske lokalaviser. Men breve hjemmefra værdsættes dog højere end aviserne.

Under skoleopholdet i Danmark får eleverne såvel erhvervsorientering som erhvervsvejledning. Ca. ½ år før skolegangen hernede afsluttes, registrerer skolernes erhvervsvejledere elevernes ønsker om beskæftigelse/erhvervsuddannelse og videresender disse til rette vedkommende. Dette kan være arbejdsmarkedskonsulenten i hjembyen, EFG-skolerne i Godthåb og Holsteinsborg eller Ministeriet for Grønlands erhvervsvejleder, forsåvidt eleven ønsker en uddannelse, der ikke kan etableres i Grønland.

Det er mit indtryk, at næsten alle elever ønsker at vende tilbage til Grønland efter endt skolegang/uddannelse i Danmark.